

OWE

THE N. I. A. P. NEWS
NO. 100

Irohin Yoruba

VOL. XI, NO. 100

WEDNESDAY, AUGUST 2, 1950

ISSUES 12,500 (1950)

ORO OLOTU

E DIBO FADEWALE

Ni ojo Ojibo ti ise 9/9 kohanla oju yi ni ojo idibo na.

ENYIN si e ni anfani a ti dibo, e dibo fun Ogbun L. S. Adewale ti awon Egb Afenifere yan won lati se Asoja Ilu Eko ninu Apapo Igilimo-Nia Asojin Ijoba Nigeria.

Idi rẹ ti a fi so pe ki e dibo fun Asoja Egb Afenifere ni wipe gboḡo wa ni a gboḡo ti a si ri wa se ribiriḡi ti awon nse bakiri awon ilu abe Ijoba Ipinle Iwo-Orun fun idaghasoke ilu Ipinle Ijoba Iwo-Orun.

Ihe ti awon di ni ondu ti o kọja fun ninu Igilimo-Nia na ti awon Asoja Egb Alakoko si fi wole pupọ ti won si al alakoko Igilimo won. Mi a si ta Apapo Ijoba Nigeria, kini awon se? Ninu gboḡo ibe ti awon se ko si okan ti awon nse ninu rẹ, ofo ni Ijokojọ oja.

Pataki ise ti awon se ninu Igilimo-Nia na ni omu gboḡo-gboḡo ti awon pinu lati ma a gba lososo ti won si wa so omu awon oṣe ojumo ti ajam-baku owo. Won ko fi oran to ara won wo rara.

Won ti gbagbe pe awon ti awon ko nazi woyi, awon ni awon dibo fun won wole. Ki e mi pe ekanoso ni o ye ki omuḡali ti awon gba itan-je mo ti o ba si yidi ekeji ti o nge itan-je oluwari ti omuḡe oṣe.

Fi e ba gba lati dibo fun Asoja Egb Alakoko (N.C.N.C.) lati wole ni oṣe, si omuḡe ni a w o u ma a, pe ninu, niforife ti awon onilaakare ba bi ayin lere pe kini e ri ki e to tun dibo fun won? E ko le ri oṣun rere kan-kan tokasi pe awon se fun ilu.

Ilu wo ni won se fun ilu Eko nigbati won je gaba leri Igilimo Munisipa Eko? Paba nko? Ni Port-Harcourt nko? Ni Onitsha lu Olori Egb won nko? Jilidi ati afowora ni awon fi ntu won ka. E ro o sinaju, e ro o spin dazara-kira ki e le farame Egb Afenifere (Action Group). Epe dibi f'adewale! E dibo I'ope! E dibo f' Egb e Afenifere!!!

OSHOGBO—Ni ojo Ibe ti se ojo keditidibon ondu ti o kọja yi ni Oloye Obafemi Awolowo, Olori Egb Afenifere ati Alakoko Ijoba Ipinle Iwo-Orun lo se iwade oje Apesin Oshogbo ti o je ni Oshoḡo ti Atajaja Oshogbo ti da a l'ota.

Irohin ko lo amoluba ni eye iwade na ni Oshogbo, oṣe ni awon nse lalajinu kakiri ilu bi igbati awon imale nse ajodun Odun Iyẹ.

Oṣepajo awon Oba ti a wa kakiri lati awon ilu Ipinle Iwo-Orun ati awon Oloye ati awon Olofa pelu awon ondu padanu patanu ni o peju sibe. A ko tun sepe le so ti awon asoja Egb-kanṡin ati Egb-darin Afenifere (Action Group) ati ti Egb Omo-Oduduṡa, ti o peju sibe.

Oloye Obafemi Awolowo, Apesin Oshogbo na si dupe awon awon Oba Iyẹ ati gboḡo awon ti o wa ba on se eye iwade na. O si so wipe on wa si Ilin. Ioni, ki e bi Alakoko Ijoba Iwo-Orun Nigeria jughon sere bi Oloye Apesin Oshogbo, nipa bẹe on ni anfani a ti ma ba awon Oba ati awon

Iyẹ Oshogbo ati Oṣun se ipade pe ati lati ma ba won jiroro gboḡo kuro gboḡo na ti o ba ta ati Ijoba se fun idaghasoke awon ilu won.

O ni ki won mase gba leri ti awon onlaye kan nipa kiri pe awa Egb Afenifere (Action Group) ko ni owo ninu awon Oba ati awon Oloye. O ni iro gba a ni awon nipa ki eniketa mase fi e ti si oro won, alainkansa ati aba-tent-i-onse-je ni won.

Bi enta ti po to nibi aseye iwade na sibeḡe nse ni awon fi orisirisi onje akara aladun se nigbi ati orisirisi oṣi se amuti, orisirisi awon ondu ni o wa sibe a ko tun sepe le se imalan awon ondu all ero iranṡin ma.

Bayi ni nḡoḡo ilu Oshogbo ndun yungba bi igbati enta ni oyin ma eko, sibi ile olo na fi su. Bi ki ile olo na ma si mo ni o fi lara awon osere. Awon enta the ti poju ki a ma a daruko won lokanlokun lo.

Oye a mo'ri o Olofa Obafemi Awolowo, agbori-oye-joye.

OLOFA OBAFEMI AWOLOWO

Ijoba Iwo-Orun gba eto gkunwo Gorsuch

IBADAN

Ni ojo Ibe ti se ojo keta oṣu yi ni awon Igbimo Asojin Ijoba Ipinle Iwo-Orun bere ipade, ese awon Olofa Ijoba ibe awon Egb Alakoko ni o pe sibe.

Oron Ekinwo awon eto re ti Gbemi Gorsuch se eto re je ki awon Ijoba mererin Nigeria gba lati minse jehin ti oluwari na ti se iwadi ondu ti o le fa a ti a fi ni lati fi oṣu kuru owa awon onise tan je okan pataki ninu eto ti Igilimo se jilidun le leri.

Awon Olofa Ijoba Iwo-Orun gba gboḡo eto ekinwo onise Gorsuch na pelu atunse die-die-die. Won gba lati minse owo-anfani-jiḡi (Expatriation Allowance) tabi oruko yowa ti a le ti pe owo-anfani na ni. Won ko gba eto ki Ijoba na a san owo anfani fun awon oṣu onise (Children Allowance). Won gba lati minse owo-anfani-jiḡi (Expatriation Allowance).

Won ni awon a si fi owo anfani nigati (Hard-lying Allowance) si ori ero na. Lati ojo keta oṣu kuru ondu ti o kọja (1st October 1948) wo eto ewe jelo

Ile lwe wo p'awon omọ ile iwe

Awon omọ ile-ise mejo ko lara gbona, awon metadinlogbon wa ni idubale tirapin ni ile iwosan (General Hospital) Eko.

EKO—Eti le ori alimu nḡoḡo ni olo Ibe ti se ojo keta oṣu yi ni ile yi nigbati gboḡo awon oṣi omu ile-ise Saint Peter's (P.S.I) gbo ni owo olo na pe ogiri ile-ise na wo bo gboḡo awon omọ ile-ise mejo ati ni gboḡo wati ni ni oṣu de ibe ti won ban-ṡe nla gba a ni.

Oron na wa di pentaka fun gboḡo awon ati omu na, ti won wo awo lookodi ti-baba, ti-ya ti, awon nḡoḡo ni o de pelu labe oro o! oro o! ro o! o! l'eri oṣu, awon Olofa awon Panapana ati gboḡo awon alalajo bere si ko, alapa-ogiri ti o ya lile kuro keri awon omu na.

Felu ipa ni won fi awo won jade labe alapa-ogiri na, awon marun ni o ku pentaka, eḡoḡo awon ti o fi ara ba lorisiriḡi orike-ṡe eya ara nigbati awon tun ko wọ de ile iwosan ni awon meta tun ko oṣun won ni o ba di awo mejo ti o ti ku alalajo.

omunḡo omu ile-ise gboḡo l'ero ti lo lo ninu awon al'okoyi awon agbaniḡa pan-dun pe larin oṣu woa ti awon tele won de iboḡi won.

QBA BA WON KEDUN

Nigbati irohin alaju yi de eligbo Oba Eko Alaiyeluwa Adede Kefi, moshos ni o ti sure de ibe, o si kediḡun pupo

Wo eto ewe jelo

ERỌ

GBOHUNBOHUN

APOTI TI MA A

SỌRO

TI NKORIN

TI O SI NGBE ORISIRISI ORIN

ALADUN WA SI ILE RẸ

Ko na enia to tẹdọ (3d) ojumo be e ni wakati metadinlogbon ni wa fi gbadun re lojumọ.

Ofe ni nwon o gbe wa fun o!

SE IWO NA TI GBA

KAN SILE RẸ?

AZIKIWE T'ASIRI EGBE ALAKUKO

"Ki a mase tan ara wa je egbe buburu a ma a ba iwa rare je"

NINI fer ma owo ti o koja yi ni a fun eni ni onkawe na si Irorin gbo a lipa ya si Deyita Niwumi Akzike Ofori Igbe Alakuko (N.C.N.C.) ati Alakoso Igbia Igbia Ila-Oroon so lori iwa ibaje, ati asiwododo ti awoo omu Egbe Alakuko oha oha Igbia Igbia Ila ti awoo ba je gaba le loo.

Nigbati osowon iwa ibaje awon omu Egbe Alakuko kuu ti o nru sila ti ara bere si ba Olori won ni o ba kudu ti enu ara re so lode je. "Eyi ma a popo o." Bi ko ba je je iwa Igbia na bunia, Olori reo ki ba fi se so juke tan gbangbo aje igbe.

Yoruba ni ti akogbe da iwa iwa tenlele ki a ni o pe ni wa iwe. Ni ganglo iwa ni ti i si mba awon emu wa so ro pe gbangbo reo. Igbe Alakuko paapa nipa oran isha, wooo ki ise Egbe ti a le gbangbo ti a le tele ki oluwere ma ko abunwo gbigbin. Itoju awon alifanfan o dabi egbe a ti apearan won ni, a ko wa ni oja aje lori."

Nigbati oluwere ni ogun kan ki a le oloju kan so pe ni oyo dudu tati wo o fin, kii le gbigbin reo fer oluho kan ju wipe ki ma a kigbe a ba mo pe on pari aye o so bawo yini. Abi kisi o tun ku? Ni gaba ti awoo patakapa tati aise Egbe Alakuko, awon ti awon ti jore si odo dolo won ni gbangbo inkun ti nio sinu Egbe na pe ni oran ba ni bawo, ti awon ara ile ba bere si ti keredu pe ko ni omu ti awon le fi boju ni ti awon le fi gba so oye awon gbe mo. Ati pe ni awon ile ni Igbia na pe otiti awon ko ni gba awon gbe mo ni awon ba t'aban fi Egbe na wile.

Kii ere ti o, iwo ti o je pe anunwa isasan ni o je nio Ege Alakuko ti kuru mo o pe afelelele, o ra a kuro papato kuu si, abi o ko mo pe "Eyi buburu a ma a ba iwa re je? Bi a ti ti ko wa mase ope Olorin, eniti o ba mba aje rin yio je ni o."

E kere ti lati igbati awon ti tu won ka kura niwon Igbia Mawun Eko, ko si a ti wipe awon Egbe Alaferele ni o je gaba lori Igbia mo, tati o tungbura iwa ibaje ati ti ati onra aibe mo? Nigbati Igbia sio ti tu won ka niwe Olori non ti awon fi je oye "Mayor" paapa ake pe Igbia nigbana ko ki awon yan Okunradi wa ki o wa wadi iwa won, nifarele euru awon eniti o ti o je Mayor le lori ti temu ba oke yio awon ka fi si kun kuru mo o.

Akzike-egbe nigbati awon wadi mo ni "Mayor" ti o se ga na awo ni awon ba si, ni Igbia ba fi tin won ka, Niwon ni "Yoruba korira Ibo", ni eniti o tun tele ni iwa Aba ati Onitsha ti iwa Ibo, ti o si o ti je awon omu Egbe Alakuko (N.C.N.C.) ni o tun je gaba nio Igbia Igbia Ila kii o tun fa a si, ati Ibo korira Ibo ni o tun fa a?

Asejiki ki a se ki o ma ri okan so lati fi ba iwa ibaje re mo'e. E jiki a bi wa lere iwa awon tun le ti awon kuu, awon ara wo wa eni daju pe awon-iboko ti a da awo agunfan ba ara ni Egbe Alakuko (N.C.N.C.).

Oro ti a ba sa gbo ni enu Alawodi ki a mo je ara oran o so o, eyiti a igbe lenu Ogbati Akzike ko wa le je pe o puro mo awon omu egbe re. "A ki a mo iwa Ojo le Ojo lo" Olori Ege kosa le ti iwa awon omu egbe re ti.

Eyi ti "Mayor Kiki Eko" so ni oje kuu je iwa ba a, eyiti Ogbati Akzike tun so yi wa a oha we ri ni bi? Eniti o ba ni ire lati se fun iwa re ki o te se sa kuu niwa Ege Alakuko ki o ni ti ara mo Ege Alaferele (Action Group).

OWUYE, ASOROSO BI ORO

LATI OWO AYI'LUKA

Tani Ayiluka Iwuye Awolowo

MO ati iwe gba lati olo Olatu Irobin Yoruba niwon eru awon onkawe niwon abere wire lati oje Ayiluka. Olorin nbera, Okunrin nbera, Onigbe le mo ni, Agha le mo ni. Tani Ayiluka?

Eni ni Omo Ido, Iwo mo oju-oro, Eni ni Omo Agbe, Tu mo oju-Ojo, Eni ni Omo Orogbon Agbe, Eni ni Omo Oba, Yamu

Aja-iw'edun mo, 'Eni ni Omo Ojumu ma, Je Igbun so mi, Eni ni sebesise lode Oshogbo

Eni ni Ayeki lode Odu Eni lenu gb'Edo gbe Iwo, Eniti ti ngbe "Badan gb'Alimogin

Gbe Ibe Awe, Eni ni Omo-atoose-ma se, Omo atoose-ika je suru Ojo ko loru awo gbe fa wo bi enu.

Eni ni Omo Oba, Yamu Aja-iw'edun mo, 'Eni ni Omo Ojumu ma, Je Igbun so mi, Eni ni sebesise lode Oshogbo

Eni ni Ayeki lode Odu Eni lenu gb'Edo gbe Iwo, Eniti ti ngbe "Badan gb'Alimogin

Gbe Ibe Awe, Eni ni Omo-atoose-ma se, Omo atoose-ika je suru Ojo ko loru awo gbe fa wo bi enu.

Eni ni Omo Oba, Yamu Aja-iw'edun mo, 'Eni ni Omo Ojumu ma, Je Igbun so mi, Eni ni sebesise lode Oshogbo

Eni ni Ayeki lode Odu Eni lenu gb'Edo gbe Iwo, Eniti ti ngbe "Badan gb'Alimogin

Gbe Ibe Awe, Eni ni Omo-atoose-ma se, Omo atoose-ika je suru Ojo ko loru awo gbe fa wo bi enu.

Eni ni Omo Oba, Yamu Aja-iw'edun mo, 'Eni ni Omo Ojumu ma, Je Igbun so mi, Eni ni sebesise lode Oshogbo

Eni ni Ayeki lode Odu Eni lenu gb'Edo gbe Iwo, Eniti ti ngbe "Badan gb'Alimogin

Gbe Ibe Awe, Eni ni Omo-atoose-ma se, Omo atoose-ika je suru Ojo ko loru awo gbe fa wo bi enu.

Eni ni Omo Oba, Yamu Aja-iw'edun mo, 'Eni ni Omo Ojumu ma, Je Igbun so mi, Eni ni sebesise lode Oshogbo

LATI OWO AYI'LUKA

GLOUGBE je eni ni owo ni koja ni ti Oshogbo Olorin Awolowo se iwuye Oja ti Alafia Oshogbo da a. Alafia ni a le pe awon oja ni Jole to. Muna to. Ayo gbangbo iju kun ni oja na. Ege gbangbo gbangbo-gbangbo Oshogbo ni o pe ni oja na.

Lolu ni Oshogbo da ara re dolo nipa oja ti o ti Oja Awolowo. Iwani ni oja gbiti yo maa re si. Eniti ko se gbangbo oro si ni Oja Awolowo se. Iwani ni Igbia Awolowo se tun awon talaka ati mputun ko kere. Nipa Iwani Igbia Igbia Ila owo omu eto ati ma lezika ti Oshogbo ati Ede ko ni fa awon talaka. Fun ju bi o ti yu to.

Nipa iwaniyo yi awon ti tun iwa ti o ti Oshogbo le si. Iwani ni Igbia Igbia Ila Orogbon se.

Nwon Ipe ti oyo da si iwa na. A ko tun tele mo enu ba adunni ti deko iwe ati ti Iwani-oro mo. Nitolo Igbia re re fi Igbia yi. Idi wai ti gbe gbe Oba-Oba ati awon Oloye-Oloye a ti awon gbangbo ni ti orin ni awon ba si Oshogbo ni oju ti o koja lati ba Ogbati Awolowo.

Eyi ti awo ni tiwa. Tani ko le bi omo ti ba fi bi o ko yu fun Oloje. Adura ni ni pe ki Olorin jeki Oye mo ni. Owan Oshogbo yio gbe Awolowo Owo, yio gbe e s'omo, yio gbe e s'alafia ara. Nj'ira ni re e o-Ofola Awolowo.

Eni Oba fe Awolowo. A-ri-ma-je-ko, a-ko-pada-shu, ni mba fe, A ko pe ru eyi ni mba fe, Bi ru eyi ko joko eni, B'aba 'Layinka a si l'awo eni.

Owo Koko
LATI oja ti a ti gbo ti niwon wipe owo koko fi nkan bi Igbia ranuwa (200) lo silo lori taunton (titi) kookan ni ijinini ti da ba awon agbe. Kosi eniti omu ko nko wipe owo koko yio lo silo niwon odu ni.

Mo yoo gbo wipe Igbia Awolowo ti nrona kudu ti lori oro owo koko yi. Igbia ko fe ki iwa se awon agbe ati mekunan. Olan ti o ba bi awon agbe ba abocho wa. Kuni Igbia-Aworojo se O ti se eto; bi owo ti awon agbe yio ma a pba lori koko l'odun yi ko ti ni di si ti es. Igbia ranuwa (200) ni awon agbe gba lori koko l'odun. Igbia Awolowo si ti se eto wipe Igbia ranuwa (200) na ni owo koko yio je l'odun yi.

Nkan nribidi ni Igbia se fun awon agbe. Owo ori koko ti lo silo pupu ni Amekuta ati Igbalandi, S'be Igbia Awolowo. Ko jeki okuta ba koko. Eniti o mo oye nikan ni o le mo rri eto Igbia yi. Ododun ni owo-oro ope pupa ti awon Ibo nse ni o silo. Awon agbe Ibo ni okuta epo na ba. Igbia Alakuko ti Ila-Oroon ko se ranlowo kan tun won ti.

Awa bi a wa ni Iwo-Oroon ni Igbia ti o mo odu wa, ti Olorin fun ni lakaye lati mo eto. Eyi lo awo ni tiwa. Mo ba gbangbo awon agbe yio. Eni na yoo fun ara ni.

Owe leşin oro

1. Eniti a ba mba na oja ni a nwo a ku wo arwo oja.
2. Baayin oja a ko le ti we Opa mo aayan.
3. Okere re re a ti kigbe ma l'opa ni mo l'aju.
4. Eto ni a ngmu orun-ku wun'da ti ndelebe riri arin-wo'di.
5. A-pe-ni-ara-eni ni a npe Ibabunni.
6. Melo ni a ko ka l'ehin Adepele? Ti nu orun, lode oje, otintinriwo erige ni o ti on ma'je laiyi.

Egbe Onijibiti

BABALORISA awon Alakuko fofele omu ope koja. Ogbati Akzike so oro nipa awon omu-egbe re. O so abangba wipe on ti re wipe ngara, onibiti, ati on-dudun ni o po ni u awon omu-egbe Alakuko.

Ogbati Akzike ti baba mamba tun awon Alakuko. Bi baba mamba ko ba mo awon adonu tani yio ba mo won? Akzike mo iwa awon onia ti on okojo. Funra ara Akzike ni o so wipe iwa ibaje ni awon omu-chin on niwon niwon pupu niwon awon Igbia Igbia Ila ti a won o wa.

Nwon fi igbuke fofe Kamsula Iko. Nwon fi iwa ibaje ba ti Ada je, Jibiti ni uwon fi le ti Onitsha. Wofia ni awon fi tu ti Pota ka.

Akzike ti ye wa wipe awon ole po niwa awon Alakuko. Tani wa fe ge egbe ole? Tani fe ba awon igba to po? Kuni re re ti a o ni o mo ti egbe bayi le se fun ti a?

O ye ki awon omolabati o ba ku ni u egbe Alakuko tete pada sehin. Eniti o ba mba oja rin yio je igbe. Tantiyo yio egbe ole? K'a ma ti, eniti ko se egbe ole.

AWURE BAMWO

Pyramid of Health

THE EGBA TRADING ARIADAN STORES, 18, Denton Bridge St., P. O. Box 2, Ebute-Metta.

E MA A

POLDOW OJA

NYIN SINU IWA

Irohin Yoruba

